

Tarihte,
Günümüzde ve
Devrimci Mücadelede
Kadınlar

Bu broşüre yer alan yazılardan
"Tarihte ve Günümüzde Emekçi Kadınlar"
yazısı, Kurtuluş Cephesi'nin Mart-Nisan 1997 tarihli 36. Sayısında;
"Devrimci Mücadelede Kadınlar" yazısı,
Kurtuluş Cephesi'nin Mart-Nisan 1996 tarihli 30. Sayısında yayınlanmıştır.
Eriş Yayınları, Mart 2006.

Tarihte ve Günümüzde Emekçi Kadınlar

1910 yılında Clara Zetkin, 8 Mart gününün “dünya emekçi kadınlar günü” olarak ilan edilmesini önerdiğinde, önerisi hemen kabul edilmiştir. Ve bu tarihten itibaren 8 Mart günü uluslararası bir gün olarak özel bir yere sahip olmuştur. Kimi çevrelerde, salt “dünya kadınlar günü” olarak kabul edilen 8 Mart’ın emekçi, yani kapitalizm koşullarında çalışan kadınların mücadelesini simgeleyen ve onun kurtuluşunun ele alındığı bir gün olması büyük bir öneme sahiptir.

8 Mart, yalın bir “kadın günü” ya da “dünya kadınlar günü” değil, kapitalizm koşullarında çalışan, emek-gücünü en elverişsiz koşullarda satan kadınların günüdür. Bu boyutuyla, 8 Mart, tıpkı 1 Mayıs gibi, işçi sınıfının kapitalizme karşı, sömürü düzenine karşı son kavgasının bir simgesidir. Bir başka deyişle, 8 Mart, çalışan, emekçi kadınların sömürüye karşı mücadele günüdür. Bu nedenle işçi sınıfının, bütün insanlığın gerçek ve kalıcı kurtuluşu yönündeki tarihsel mücadelesinin bir parçasıdır.

Dünyanın neresinde olursa olsun, insanlığa karşı her hareketin, faşizmin, ırkçılığın, ulusal baskının karşısında gelişen her mücadelede kadınlar yer almışlardır. Naziler tarafından idam edilen Sovyet partizanları, Amerikan emperyalizmine karşı savaşarak ölen Vietnamlı kadınlar, Sandino'nun kızları, Pinoşet diktasına karşı direnen Şilili kadınlar, Arjantin'in Mayo Meydanı anaları, Güney Afrika'da ırkçılığa karşı meydan okuyan siyah kadınlar ve ülkemizin kadınları küçük bir örnektir.

1976-1980 arasında devrimci mücadelenin hız kazandığı, tüm toplumu derinden sarstığı, yeni bir düzene, yeni bir topluma duyulan özlem için mücadelenin yükseltildiği bu dönemde kadınlarımız yerlerini almışlar ve üzerlerine düşen görevi yerine getirme çabasına girişmişlerdir.

Kadınlarımız faşistlerin saldırılarında direnenlerdi. Saldırlara ve katliam girişimlerine karşı gece gündüz demeden mahallelerde, gecekondularda, şehirlerde nöbet tutanlardı. Çatışmalarda, kavgalarda silah taşıyan, gerektiğinde mermi dolduran, kavganın en ön saflarında bizzat savaşanlardı. Yanlarında çocuklarıyla beraber polis otosunu taşıyan, panzerin önüne atılanlardı. Boykotlarda en ön saflarda yer alanlardı. Buldukları her alanda fabrikada, tarlada, imalathanelerde, büroda mücadele edenlerdi. Onlar greve çıkanların arasında ön saflarda yer aldılar. Faşist katliamlarda, üniversite kapılarında şehit düştüler. İnsanlığın gerçek kurtuluşunun devrimle sağlanabileceğini gördüler. Bu amaçla, devrimin ön saflarında yer aldılar. Her türlü zorluğa rağmen devrim yolunda yürümekten ve şehit düşmekten bir an için bile çekinmediler.

12 Eylül faşist askeri darbesinin ardından, ülkede halka karşı estirilen ağır terör ortamında gözaltına alınanlar, en ağır işkencelere maruz kalanlar, gözaltında tecavüze uğrayanlar, polis baskınlarında katledilenler arasında yine onlar vardı. Yoldaşlarıyla beraber cephaneleri tükeninceye kadar savaşanlar ve bu uğurda tereddütsüz ölmesini bilenlerdi. Kendi elleriyle kuracakları, insanın insan tarafından sömürülmesinin son bulacağı, insanların ve cinsler arasında her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılacağı bir gelecek uğruna mücadele etmesini bilenlerdi. Cezaevleri içlerinde ve kapılarında seslerini yükseltenlerdi.

8 Mart böyle bir gerçekliğin bir simgesidir.

Ama kapitalizm koşullarında çalışsan kadınların, salt işçi ol-

mayıp, aynı zamanda köylü ve küçük-burjuva kesimlerde de mevcut olması, çoğu zaman bu gerçekliğin gözden uzak kalmasına neden olmaktadır. Burjuva kadın hareketinin elinde tuttuğu geniş propaganda araçlarıyla yarattığı yapay bir ortamda yeşeren feminist hareket, kendi söyleminin tüm radikalliğine rağmen, burjuvazinin ideolojik saldırısının bir parçası haline gelmesinin temelinde de bu yatmaktadır. Burjuvazi, hemen her zaman, feminist hareketi ve bu hareketin tüm radikal söylemini kullanarak, emekçi kadınların, çalışan kadınların kapitalizm koşullarındaki sorunlarını soyut bir "kadın sorunu" haline getirmek istemiştir. Çoğu durumlarda bu yönde önemli ilerlemeler de sağlamıştır.

Öncelikle tüm emekçi kadınlar, çalışan kadınlar, ister işçi olsunlar, ister köylü olsunlar, ister küçük-burjuva olsunlar, her zaman ve her yerde burjuvazinin kendi sömürsünü gizlemeye yönelen bu türden ideolojik saptırmalara karşı durmalıdırlar. Bu karşı duruş, kadının, burjuva ideolojisine ve burjuva ortamında yeniden ve yeniden üretilen baskı ve sömürülmesine bir karşı duruşu demektir.

Tarihte sınıfların ortaya çıktığı ilk andan itibaren, çalışan, emek veren kesimlerin yüz yüze oldukları tüm insanlık dışı baskılar, aynı zamanda kadınların, emekçi kadınların yüz yüze oldukları baskılar olmuştur. Köleci toplumda, köle sahipleri tarafından kölelere uygulanan baskılar, aynı zamanda köle kadınlara karşı uygulanan bir baskı olmuştur. Bir tek farkla ki, köle kadınlar, aynı zamanda köle sahiplerine yeni köleler yetiştirmek durumundadırlar. Ve baştan köleliği kabul eden, bunu kendisinin bir "kaderi" gibi gören yeni ve genç kölelerin yetiştirilmesi, köle kadınların, köle emeği dışında yapmak zorunda bırakıldıkları bir "toplumsal görev" olarak benimsetilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda köle sahiplerinin her türden isteğini yerine getirmeye zorlanan köle kadınlar, böylece köleci toplumun sürdürülmesinde, köle sahipleri tarafından kendisine benimsetilmeye çalışılan "düzen koruyucu" görevi de üstlenmek durumunda kalmışlardır. Bir kölenin, kölelik koşullarının sürdürülmesi ve korunması için yapacağı ya da yapmaya zorlanacağı her iş, ne kadar "toplumsal" bir görevmişcesine sunulursa sunulsun, bir insanın kendine, kendi insanlığına karşı durmasından başka bir anlama gelmemektedir. İşte köleci toplumda köle kadına, emeğini tüketmekten öte yüklenen "görev" ve bunu yerine getirmesi için onun üzerinde yoğunlaştırılan baskının

niteliği budur. Böylece köle kadınlar, köle sahiplerinin, kısacası bu toplumsal düzenin egemen sınıfının ideolojik hegemonyasının asıl hedefi olmuşlardır. Bu yüzden de köle kadınların, köleci toplumda kadın olarak kendilerine yüklenen görevler, egemen sınıfın ideolojisinde, yani düşüncede üretilmiş ve onlardan beklenilmiş bir “toplumsal görev” gibi sunulmuştur. Bu görevinde kadın, ne köledir, ne de köle sahibi. O sadece “iyi yurttaşlar yetiştiren” basit bir araç, eşyadır. Ona verilen köle sahiplerinin çıkarlarının “genel çıkar” olarak sunulmasıyla oluşturulmuştur. Böylece köleci toplumda köle kadınlar, kendi sınıfının bir üyesi olmaktan öte bir görev ve baskıyla yüz yüze bırakılmıştır. Bu da onun salt kadın olmasıyla ilintili hale getirilmiştir.

Köleci toplumun feodalizme doğru evrilmesiyle birlikte, yeni egemen sınıf feodal beyler, yani toprak sahipleri, toprak ağaları, eski toplumdaki devraldıkları mirasla yola koyulmuşlardır. Artık, basit bir alet, araç, mal gibi görülen, alınıp-satılan köleler yerine, “daha özgür”, sadece toprakla birlikte alınıp-satılabilen serfler, köylüler vardır. Bu sınıf, feodal beylerin egemen oldukları toplumsal düzenin sömürülen kesimi olarak, kadını ve erkeği ile var olmuşlardır.

Tıpkı köleci toplumda olduğu gibi, feodalizmde de kadının yeri, tarlada, bahçede, ağılda çalışmak, toprak sahipleri için çalışmaktır. Ancak kadın, köylü kadın, aynı zamanda kadın olarak yeni toprak köleleri yetiştirmekle yükümlüdür. Tüm işler içinde ve işlerle birlikte çocuk yapmak ve onları büyütmekle “görevlendirilmiş”tir. Sırtına bağladığı çocuğuyla çapa yapan, harman yerinde çalışan kadın hep aynı sömürü çarkının içindedir. Erkek serfler gibi, kadın da toprakla alınıp-satılabilindiği için, çocuk da toprak sahibinin malıdır. Doğal olarak kadın, toprak sahibi için sağlıklı yeni toprak köleleri yetiştirmekle yükümlüdür. Aksi halde cezalandırılması işten bile değildir. Oysa, en elverişsiz koşullarda büyütülmeye çalışılan çocuklar arasında ölüm oranları günümüzle kıyaslanmayacak kadar çoktur.

“Böyle gelmiş-böyle gider” kavrayışıyla hiçbirşeyi sorgulamayan kadının bu yeni köleliği, yerleşik yaşamın gelişmesiyle birlikte, evde erkeğin, toprak sahibinin malı olmaktan öte bir değeri olmayan köylü erkeğin hizmetçisi olması belirginleşmeye başlamıştır. Erkek, toprak sahibinin malıdır ve kadın evde toprak sahibi adına onun “malını” korumakla yükümlüdür. Sabah tarlada,

bahçede daha verimli çalışması sahibine daha iyi hizmet etmesi için erkeğin hizmetçisi kılınmıştır kadın. Erkeğin fiziki güçlerinin çok daha fazla gerekli olduğu bu toplumsal düzende, erkeğe göre fiziki olarak daha zayıf olan kadına biçilen bu işlev, belirgin biçimde kadının kadın olmasından kaynaklanan bir durumdur.

İşte kapitalizme doğru evrilen tarih sahnesinde kadının kadın olarak yeni ve ek hizmetlere sürülmesi, feodalizmle birlikte daha da belirginleşmesi yeni ideolojik saptırmaların da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ve kadın bu dönemde "şövalye"nin "platonik aşk"ının nesnesi olarak sunulmuştur. Bu çağın tüm sanat ürünlerinde kadına verilen değer, hep onun kadın olmasıyla yüz yüze bırakıldığı toplumsal baskının ve ezilmişliğinin gizlenmesinin ifadeleri olmuştur. "Beyaz atlı şövalye"nin kadının kurtarıcısı olarak sunulması, aynı zamanda burjuvazinin feodalizmden devralacağı temel mirası oluşturmaktadır.

Ve kapitalizmin tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte, toprak köleleri, kapitalistin ücretli köleleri haline geldiler. Artık işçiler, bir köle gibi alınıp-satılmıyorsa da, kapitalistin elinde tuttuğu parayla alınıpsatılabilen bir emek-gücü sahibi olarak kendisini yaşam boyu kapitaliste bağlayan bağlarla bağlanmıştır.

Ama bu andan itibaren tarih sahnesinde yer alan ücretliemek, tarihin yeniden biçimlendirilmesinin de koşullarını yaratmıştır. Adına proletarya dediğimiz işçi sınıfı, sınıf olarak tüm çağların getirdiği tüm pisliklerden haksızlıklardan, baskılardan ve sömürülerden kurtuluşun ifadesi olmuştur. "Kadın sorunu" ile birlikte daha nice sorunların, bu dönemde ve bu toplumda ortaya konulabilmesinin ve çözümlerinin tartışılabilmesinin gerçekliği de burada bulunmaktadır. Artık proletarya, yani işçi sınıfı, kadın ve erkeğiyle, insanlığın kendi kaderlerini kendilerinin yapacakları bir çağın başlangıcı olmuştur. Bu yeni çağ, insanın bilerek, isteyerek, yani bilinçle, kendi sorunlarını ele alabilecekleri ve kendi iradeleriyle, bilinçleriyle çözebilecekleri bir çağdır. Ve "kadın sorunu", çalışan, emek veren kadınların sorunu da bu tarzda çözümlenebilecek sorunlardan birisidir.

Biraz yakından bakıldığında, kapitalizm koşullarında ücretli-emeğin durumu ele alındığında kadın sorununun da tarihsel evrimi anlaşılabilir. Ve artık kapitalizm, tüm dönemlerin getirdiği sorunların en had safhaya çıktığı ve çözümünün kaçınılmaz hale geldiği toplumsal düzendir.

Bu toplumsal düzende, her sorun gibi kadın sorunu da yakıcı hale gelmiştir. Artık köleden, serften farklı bir sınıf vardır. Bu sınıf, sadece kendi emek-gücü ile yaşamını sürdürmektedir. Bu sınıf için mülk edinme sadece bir yanılsama ve aldatmadır. Bu sınıf, tüm değerlerin yaratıcısının emek olduğunun gerçekliğidir. Kısacası, işçi sınıfı, sınıf olarak her türden özel mülkiyetin karşısındadır. Onun için tek bir değer vardır: Emek.

İşte bu değer, yani emek, işçi sınıfının bir niteliği olarak tüm toplumsal sorunların da çözüm biçimini belirlemiştir. Artık emeğe dayanmayan hiçbirşey kendisini var edemez. Ve kadın ile erkeğin ilişkisi, burada sadece emeğe dayanır. Karşılıklı ve eşit, özgür koşullarda verilen emektir ki, onların sevgisini, ilişkisini belirler. Evişinden, sosyal ilişkiye kadar her yerde ve her şeyde emek geçerlidir. Proletarya için hazır hiçbirşey yoktur. O herşeyi emeği ile yaratmak ve yarattığı emek ürünlerine sahip çıkmak durumundadır.

İşte kapitalizm koşullarında ortaya çıkan bu yeni sınıf, yani proletarya, aynı zamanda kapitalizmin mezar kazıcısıdır. Tüm geçmişin pisliklerini kapitalizmle birlikte tarihin çöplüğüne gömecektir.

Nedir proletaryanın tarihin çöplüğüne gömeceği kadın sorunu?

Sınıfların ortaya çıktığı andan itibaren, egemen sınıfların sömürülenlere, ezilenlere biçtiği tüm toplumsal roller, her zaman kadına ayrı biçimde ve daha da ağır biçimde yansımıştır. Kadın, sadece bir köle, serf ya da işçi olarak bırakılmamıştır. Kadın her zaman ve her yerde, kadın olmasından gelen özelliği ile zora maruz bırakılmış, boyun eğdirilmiştir. Erkeğin fiziki üstünlüğü, kadının boyun eğdirilmesinde bir araç olarak kullanılmıştır. Sabahdan akşama tarlada emek tüketen erkek köylünün, yeniden kendi emeğini üretebilmesi için, kadın evde hizmetkâr olarak kullanılmaya zorlanmıştır. Oysa aynı kadın, tarlada, erkeğin yanında, emek de tüketmiştir. Ezilen ve sömürülen sınıfın erkeklerine, egemen sınıflar tarafından bu bir "hak" gibi gösterilmiştir. Bu şekilde erkeğe verilen "hak", aynı zamanda ezilen sınıfların kendi içlerinde kendileriyle çatışmalarının bir aracı olarak kullanılmıştır. Oysa egemen sınıfların amaçları, emek-gücünü en ucuz mal etmek ve en verimli biçimde kullanmaktır. Onların zenginliklerinin, egemenliklerinin rahatlıklarının tek yolu budur. Ve kadın, hiçbir

ücret ödenmeksizin, emekçi erkeğin sömürücü sınıflara daha ucuza mal olmasını sağlayan bir araç haline getirilmiştir.

Fabrikadan posası çıkmış bir halde eve gelen işçi erkek, evde kendisine sadece bir imzayla (kimi durumlarda sadece bir imamın duası) bağlanmış hizmetkârın sunacaklarını ve sunmak zorunda olduklarını bilerek yaşamak durumunda bırakılmıştır. Ve kadın, doğduğu andan itibaren sadece bu “toplumsal görev” için yetiştirilmiştir. Ve yüzyıllardır egemen sınıfların bile isteye sürdürdükleri kadın-erkek ilişkisi yeniden yeniden var edilmiştir. Ama kapitalist bir yerde dur durak bilmez. Tıpkı fabrikadaki makineler gibi, kapitalist de sürekli kârını artırma peşindedir. Onun tek amacı kârdır ve bunu tasarlanamayacak kadar üst boyutlara çıkarmak ister. Ve o andan itibaren kadın emeği de ücretli-emek haline dönüştürülmüştür. Daha düne kadar, erkek işçiye, bakmakla yükümlü olduğu ailesini en alt düzeyde geçindirecek kadar ücret vermek durumunda olan kapitalist, ailenin her ferdini ücretli-emek unsuru haline getirerek, ücretleri azaltmanın yolunu bulmuştur. Kadın emeği ve çocuk emeği kapitalistin en son göz diktiği emek olarak devreye sokulmuştur.

Ve kadın, kapitalist tarafından önce evişinin doğal bir uzantısı gibi gözükken, kadının kadın olarak yapmak zorundaymış gibi sunulan işin bir uzantısı gibi görünen işlerde çalıştırılmaya başlanılmıştır. Ve herkesin de çok iyi bildiği gibi, bu iş tekstil alanında dikiş işi olarak ortaya çıkmıştır. Düne kadar işçi erkeğin aldığı düşük ücretle geçinebilmesi için kadına verilen bir görev, yani elbiseyi kendi emeği ile dikmesi, eski elbiseleri yamaması vb. işler için öğretilen dikiş dikme, dikiş makinası kullanma, şimdi kapitalistin konfeksiyon atöyesinde ya da fabrikasında kâr getiren bir iş haline getirilmiştir. Kadın, bu iş için verilebilecek en düşük ücretle çalıştırılmaya başlanmıştır. İşçi ailesinin eline geçen para toplamındaki artış, işçi ailesinin kapitaliste çalıştığı zamanın artmasıyla birlikte olmuştur. Artık erkek işçinin daha düşük ücretle daha uzun çalıştırılmadığı koşullarda eşin emeği devreye sokulmuştur. Ama gelişme hiç de kapitalistin beklediği gibi olmamıştır. Kadın işçiler de sömürdüklerini anlamaya başlamışlar ve erkekleri gibi kendi emek-güçlerini en elverişli koşullarda vermek bilincine ulaşmışlardır. Artık onlar da sendikanın ne olduğunu, grevin ne işe yaradığını öğrenmişlerdir. Ve bu andan itibaren, ister erkek işçiyle birlikte, ister kendi başlarına kapitaliste karşı mücadeleye başlamışlardır.

Ama kadın işçiler bununla da kalmamışlardır. Artık kendi emek-güçlerinin bilincinde olduklarından ve kendileri de emek-gücü tükettiklerinden, sadece işçi erkeğin hizmetkârı olmaya baş kaldırmışlardır. Onlar için, her işçi, cinsiyet ayrımı yapmaksızın işçidir ve her birinin emek-gücü aynı biçimde kapitalist pazarda değerlendirilmek durumundadır. Böylece kadın işçiler, işte ve ücrette cinsiyet ayrımcılığına karşı mücadele başlatmışlardır. Eşit işe-eşit ücret, kadın emekçilerin dilinde kendi gerçekliğini bulmuştur.

Kadın işçi yüzyıllardır kendisine biçilmiş "toplumsal görev"e karşıdır artık. Evde çocuk bakan, yemek yapan bir alet gibi görülmeye başkaldırmıştır artık. Yüzyıllardır erkek işi diye kadından uzak tutulan işlerde çalıştırılarak bunun bir aldatmaca olduğunu gören emekçi kadın, aynı zamanda evişinin sadece kadın işi olduğu şeklindeki aldatmaya da kanmaz olmuştur. Ve erkeğinden herşeyi birlikte paylaşmayı istemektedir artık.

Ama yine de yaşamak için çalışmak durumundadır emekçi. Kadın emekçi de, tıpkı erkek emekçi gibi çalışmak zorundadır. Kapitalistin kendisine dayattığı en düşük ücretle de olsa çalışmak durumundadır. Ve bu zorunluluk, yeni sorunları da beraberinde getirmiştir. Artık bir işçi olarak kadın, kapitalistin dayattığı çalışma koşullarında tüm emek-gücünü harcamak zorundadır. Eve o da yorgun ve bezmiş olarak gelmektedir. Evde sadece dinlenmek zorundadır, aksi halde ertesi gün fabrikada, iş yerinde kapitalistin istediği gibi çalışamayacaktır ve belki de bundan dolayı işten çıkartılacaktır. Bunun korkusuyla emekçi kadın ev yaşamının tüm insani yanlarını dışlamak zorundadır. Artık onun için çocuklar, herhangi bir nesne gibidir. Kimi zaman onların hoş güürültülerine bile dayanamaz olmuştur; çocuklarının güürültülü neşelerini paylaşamaz olmuştur. Ve bu yüzden onlara sert davranmak durumundadır. Ve çocuklar anne sevgisinin gerçekliğini yaşamadan büyümek durumundadırlar. Kadın, içine girdiği süreçte, kendine, kendi parçasına yabancılaşmaktadır artık.

Bu durum, kapitalist toplumun her alanında kendisini gösterir. Pazar için üretimin boy gösterdiği her ülkede, sadece işçi sınıfında değil, köylü ve küçük-burjuva kesimlerinde de, kadın aynı durumu yaşar. Kimi durumda karşılarında doğrudan kapitalistler bulunmaz. Ancak emperyalist-kapitalizmin dayattığı üretim ilişkileri, bu kesimleri de işçi sınıfıyla aynı konuma getirir. Doğal olarak da kadınların kadın olarak yüz yüze oldukları sorunlar da, çar-

pılmalar da benzeştir.

İşte bu andan itibaren, burjuvazinin tüm ideolojik propaganda araçları olanca hızıyla devreye girer. Çalışan kadınların kendi yazgılarını değiştirebileceklerinin farkında olan burjuvazi, bu propaganda araçlarıyla, sorunu olmadık noktalara doğru çekmeye çalışır. Kimi durumda, sorunu, aile ilişkilerinin bozulmasına dayandırarak, ailenin yüceltilmesi propagandasını yapar. Bunun bir işe yaramadığını gördüğünde, kadın sorununu yalın bir kadın sorunuymuşcasına, yani kadını toplumsal ilişkilerden ayırmış gibi ele alınmasına yönelir. Bunu yaparken, kadınların sıradan toplumsal ilişki içinde karşılaştıkları kısmi sorunları çözer görünmeye özen gösterir. Bu amaçla yasalar çıkartır, dernekler kurulmasını teşvik eder. Gerçek amaç, kadının kurtuluşu ile kapitalizmin yıkılması arasındaki doğrudan ilişkinin görülmesini engellemektir. Bunun için, yer yer sosyalist ülkelerde revizyonizmin yarattığı bozulmaların görüntülerini kullanır. Verilmek istenen, kadının kurtuluşunun sosyalizmde olmadığı, sadece kendi kendine, yalın bir birey olarak kendini kurtarabileceğidir. Burada, kadın, emekçi kadın konumundan çıkartılmakta, yalın bir kadın olarak erkek dünyasının karşısına konulmaktadır. Yüzyıllardır egemen sınıfların, ezilen sınıfların erkeklerinin emek-güçlerini en ucuza mal edebilmek için, kadınlar üzerinde uyguladığı toplumsal zor ile birlikte ideolojik olarak oluşturulan erkek-egemen bakış açısının ürünleri de kullanılmıştır. Özellikle kadınların cinsel meta olarak kullanımı ve kullanılabilmesi imgesinin yarattığı sorunlar ve suçlar, kadının salt kendine yönelmesi ve kadın sorununu toplumsal düzenden ayırmışcasına değerlendirilmesi için birer araç olarak kullanılmaktadır. Amaç tektir: Kadın, sınıfsal konumuna bakılmaksızın, her yerde kadın olduğu şeklindeki yanılısamanın her ne pahasına olursa olsun sürdürülmesi ve sürekli var edilmesidir. Ve böylece emekçi kadınların burjuva kadın hareketine yedeklenmesi sağlanabilmektedir.

Feminizm olarak feminizm, işte bu noktada kapitalizmin can simidi olmuştur. Feminist hareketin tarihsel köklerinin ezilen sınıf hareketinde olmasına rağmen, burjuva feminist hareketin burjuva devrimleri döneminden gelen kökleriyle birleştirilerek bugünkü durumuna gelmiştir. Doğal olarak yalın bir feminist hareketin içerebileceği tüm burjuva özellikler bu hareket içinde kendisini yeniden biçimlendirmiştir. Sonuç ise, küçük-burjuva hayallerdir.

Son yıllarda başta Avrupa ve ABD’de görülen feminist hareketin, ülkemizde de belli bir örgütlülüğü mevcuttur. Feminist hareket her ne kadar kadın haklarını geliştirme ve koruma amacıyla gözükiyorsa da, bu hareketin özünde kadın sorununu sınıf mücadelesinden ayrı bir sorun olarak ele almak ve kadının mücadelesini sınıf mücadelesinden ayırmak, ayrı tutmak bulunmaktadır. Böylece gerek feministler, gerekse de “sol” feministler mücadeleyi erkeklere karşı bir düşmanlık ve onlara karşı bir mücadele düzeyine indirgemektedirler. Feministler bütün bunları yaparken mevcut ekonomik ve toplumsal düzenin değişmezliğinden hareket etmektedirler. Bu bağlamda da, küçük-burjuva reformist bir dünya görüşüne denk düşmektedir.

Mevcut toplumsal ve ekonomik düzen içerisinde alınacak bir dizi toplumsal, ekonomik, hukuki, sosyal ve siyasi tedbirlerle kadınların evde, işte, buldukları her alanda yaşam koşullarını göreceli olarak iyileştirmek mümkündür. Bunun göreceli bir kazanım olacağına bilinciyse, hayatın her alanında başta emekçi kadınlar üzere tüm kadınların durumunun iyileştirilmesi için mücadele edilmeli, kazanımların sınırlarını genişletmek için çalışılmalıdır.

Ancak her koşulda şu hiçbir zaman unutulmamalı ve sürekli olarak bilinçde taşınmalıdır:

Kadın sorununun gerçek anlamıyla çözümü ve kadının nihai olarak kurtuluşu, ancak ve ancak kapitalizm yıkılıp yerine sosyalist düzeninin kurulmasıyla mümkün olacaktır. Dolayısıyla kadının kurtuluşu tüm toplumun kurtuluşuyla beraber gerçekleşecektir.

Bu tarihsel gerçek, aynı zamanda kadınların devrimci mücadeleye katılımının da temellerini oluşturmaktadır. Kadın olmanın, emekçi kadın olmanın yarattığı sorunların bilincinde olan devrimci kadınlar, devrim mücadelesindeki katılımları ve kararlılıklarıyla, aynı zamanda erkek egemen bir zihniyetin ilk yıkıcıları olmak durumundadırlar. Emperyalist hegemonya altındaki bizim gibi ülkelerde devrimci mücadelenin Öncü ve Halk Savaşı sürecinden geçerek zafere ulaşacağı gerçeği, devrimci kadınların aynı zamanda usta bir savaşçı olmalarını gerektirmiştir. Ve böylece tüm sınıflı toplumların tarihinden gelen bir dogma da, yani savaşın salt erkek işi olduğu çarpıtması da yerle bir olmaktadır.

İşte Vietnam’daki kadın gerillalar, Nikaragua’nın kadın komutanları, Küba’nın kadın subayları vb. bunun açık örnekleri-

dir. Yoldaşlarıyla Latin-Amerika dağlarında savaşan kır gerilla savaşçısı devrimci kadınlar, Filistinli kadın gerillalar, Türkiye topraklarında son nefesine kadar savaşan devrimci kadın gerillalar, kadının kurtuluşu ile toplumsal kurtuluşun ayrılmazlığının bilincindedirler.

Tüm bu tarihsel gerçekler açık bir biçimde ortada bulunurken, ülkemizde gelişen şeriatçı akımlarla birlikte, kadın sorunu ve kadının kurtuluşu sorunu yeniden güncelleşmiştir. Refah Partisi'nin hükümet olmasıyla birlikte şeriatçı kesimlerin seslerini daha da yükseltmeleri ve her ortamda ve yerde şeriat hükümlerinden söz etmeleri, kaçınılmaz bir biçimde şeriat içinde kadınların konumunu öne çıkartmıştır. Teseddürü sıradan bir baş örtüsü gibi sunan şeriatçı kesimler, tüm söylemlerinde ortaya koydukları şeriatçı fikirlerle kadınların toplumsal konumunu hedeflemektedirler. Ülkemizdeki küçük-burjuva muhalefet hareketinin şeriat karşısında kadının durumuna ilişkin tüm keskin söylemlerine rağmen, şeriatçıların bu yöndeki eylemleri karşısında hiçbirşey yapacak durumda değildirler. Son günlerde sıkça sözü edilen askeri müdahale olasılıkları özellikle bu küçük-burjuva muhalefetin çaresizliğini göstermektedir.

Şeriatçıların tesettürden çok eşliliğe, kadının çalışma alanından çıkartılmasına kadar pek çok alanda kadınların bugünkü toplumsal durumlarını değiştirecek ve geriletecek bir söylemle gündemi belirlemeleri, kadın sorununu böylesine ön plana çıkartmaları, şeriatçılığın bütünsel bir toplumsal düzen düşüncesini gizlemesine hizmet etmektedir. Laiklik üzerine kadınlardan gelen tepkilere, yapılan protestolara rağmen, şeriatçı kesimlerin kadınlara yönelik uygulamaları ön planda tutma çabaları şaşırtıcı değildir. Küçük-burjuva aydınlarının şeriatçıların kadınları hedefleyen söylemlerinin peşine takılarak, kadınlarımızın geriye gidişi kabul etmeyecekleri yönünde açıklamalarda bulunmaları, şeriatçıların yapmak istediklerine hizmet etmektedir.

Şu kesinlikle bilinmek zorundadır: Bugün ülkemizde büyük bir ekonomik buhran yaşanmaktadır. Bu ekonomik buhran, bir yandan işsizliği artırırken, diğer yandan çalışma alanında büyük bir baskı ve sömürü ortaya çıkarmaktadır. 1980 sonrasında işbirlikçi teknelci burjuvazinin daha ucuz emek-gücü ihtiyacını karşılamak ve özellikle ihracata yönelik sektörlerde çok daha ucuz emek-gücü sağlayabilmek için yoğun bir biçimde kadın emeği kullanımına

yönelinmiştir. Bu durum, kadınların daha yoğun çalışmasını getirirken, aynı zamanda en olumsuz koşullarda çalışmalarını getirmiştir. Aldıkları ücret alabildiğine düşüktür.

1980 sonrasındaki bu gelişmenin yarattığı diğer durum ise, kadının çalışmaya yönelmesiyle birlikte, aile ilişkilerinin geleneksel konumundan çıkması ve aile ilişkilerinin tam bir belirsizlik içine sürüklenmesi olmuştur. Boşanmalarda görülen artışlar ve aile içi çatışmaların yoğunlaşması, tümüyle kadının 1980 sonrasında ucuz emek-gücü olarak sanayi ve hizmetler sektöründe çalışmaya başlamasıyla birlikte gelişmiştir. Sözcüğün tam anlamıyla, aile kurumu, geleneksel yapısı içerisinde kendisini yeniden üretmemektedir. Bu durum, aile içerisinde, hem erkeği, hem de kadını yoğun bir biçimde etkilemektedir. Ve çoğu durumda, bu sorunun, yani aile ilişkilerinin geleneksel yapısından uzaklaşmasının nedeni olarak kadının çalışması görülmektedir. Diğer yandan kadın ise, bir yandan en olumsuz koşullarda ve en düşük ücretle çalışmak durumundayken, diğer yandan evişinin getirmiş olduğu zorunlulukları sürdürmeye devam etmektedir. Kadın da, çalışmak zorunda kalmasını bu durumun nedeni olarak görmek eğilimindedir.

Diğer yandan, ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımın giderek derinleşmesi, özellikle toplumsal ilişkiler alanında büyük bir bozulma ve çürüme yaratmıştır. Hemen herkes, eski dönemin insan ilişkilerini aramakta ve mevcut ilişkilerdeki ahlaksızlıklara, yozlaşmalara, çürümelere karşı tepki duymaktadır. Özellikle kadınların aile yaşamında karşı karşıya oldukları olumsuzluklar farklı arayışlar gündeme getirmektedir.

İşte bu ilişkiler ve çelişkiler içerisinde, şeriatçı kesimler, bir yandan ekonomik buhranı sona erdirecekleri propagandasını yaparken, diğer yandan kadını çalışmaktan "kurtaracak"larını ilan etmektedirler. Küçük-burjuva aydınlarının tüm söylemlerine karşı, şeriatçılar, kendi görüşlerini bir bütün olarak ve tek tek bireylere giderek anlatmaktadırlar. Böylece bugünkü ekonomik ve toplumsal ilişkiler içerisinde iyice bunalmış ve çaresizliğe düşmüş kadınlara "yeni" bir çıkış sunmaktadırlar. Sunulan bu çıkış, eskiye duyulan özlemi yansıtmaktadır ve günümüzdeki her türlü ahlaksızlık, yozlaşma ve çürüme ortamında etkili olmaktadır. Şeriatçı kesimler, bir bakıma 1980 sonrasında bir süre etkili olan feminist ve "sol" söylemin etkilerini biçmektedir. Kadınların kurtuluşunun

ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleriyle sağlanabileceğine ilişkin genel belirlemeyi, kadınların 1980 sonrasında işbirlikçi tekeli burjuvazinin ucuz emek-gücü kaynağı olarak kullanılması için "çalışmaları gerektiği" şeklinde sıradanlaştıran feminist söylem, ilk dönemde çalışmak durumundaki kadınlar için bir gerekçe olmuşsa da, çalışma koşullarının kötülüğü, alınan ücretin düşüklüğü, toplumsal ilişkilerdeki yozlaşma ve aile ilişkilerindeki bozulma ile birlikte tam bir çıkmaz yaratmıştır. Ülkemizdeki kapitalizmin kendi iç dinamiği ile gelişmemesi, kaçınılmaz olarak bu gelişmeler karşısında düzen içi çıkış noktaları ortaya çıkmasını engellemiştir.

İşte şeriatçı kesimler, bu çıkış noktalarının olmadığı koşullarda etkili olmaya başlamışlardır. Devrimci mücadeleye karşı faşist milislerden sonra yeni bir güç olarak bizzat oligarşi tarafından örgütlenmesine izin ve olanak verilen şeriatçı kesimler, kadın sorunu başta olmak üzere, tüm diğer toplumsal sorunlarda ortaya çıkacak tepkileri yönlendirmeye başlamışlardır. Bugün şeriatçı kesimlere karşı gösterilen tepkilerde görülen ılımlılıkların arkasında yatan bu gerçeklerdir.

Şeriatçılığın gelişmesi, kaçınılmaz olarak kadınları etkileyecektir ve onları feodal ilişkiler içine hapsedecektir. Ancak buna karşı durmak ve kadınları uyarmak için, öncelikle küçük-burjuva aydınlarının soyut kadın hakları ve hukukuyla ilintili söyleminden uzak durmak gerekmektedir. Onların dilindeki laiklik ile demokrasi, sadece küçük-burjuva hayali olarak vardır. Dini ideolojiyle, dini otoriteyle, dini temellere dayalı devlet anlayışıyla kesin ve nihai bir hesaplaşmanın yapılmadığı ülkemizde, küçükburjuva hayalleri şeriatçılığı güçlendirmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Tüm bu ortamda, kadınlara düşen görev, kendi sorunlarını, gerek çalışma yaşamında, gerek aile ilişkilerinde, gerekse toplumsal ilişkiler alanında karşı karşıya oldukları sorunlarını, toplumsal düzenle bağlantılı olarak kavramak ve kavratmak olmaktadır. Aksi halde, kendi sorunlarını dar çevrelerde ve tekil olarak dile getirmekle yetindikleri sürece, bu çevrelerde etkili olabilen şeriatçıların etkisinde kalmaları kaçınılmaz olacaktır. Bu gelişme, belki kısa dönemde ülkedeki düzenin farklılaşmasını ya da şeriat düzenine dönüşmesini getirmeyecekse de, uzun dönemde şeriatçıların etkisi altında kalmış kadınların yeni bir kuşağı yetiştireceği unutulmamalıdır.

Ve her zaman olduğu gibi, kadınların gerçek kurtuluşu dev-

rimle olanaklıdır. Şeriatçılığın karşısında kadınların etkili olabilmesinin yolu, devrimci bakış açısı ile olayları tesbit etmek ve buna uygun çözümleri kavramaktan geçmektedir. Çalışma yaşamında karşılaşılan sorunlardan toplumsal ilişkiler alanındaki yozlaşmaya kadar tüm sorunların kaynağının toplumsal düzenden kaynaklandığı görüldüğü sürece, hiçbir güç kadınların kendi kurtuluşlarına yönelik eylemlerinden uzak tutamayacaktır.

Devrimci Mücadelede Kadınlar

“Kadınlar katılmaksızın gerçek kitle hareketi olamaz”.

Bu söz, hemen hemen herkes tarafından sıkça tekrarlanan sözlerin başında gelir. Kadınların, devrimci mücadeledeki rolünü ve yerini özlü bir biçimde anlatan bu sözün böylesine yaygınlığa sahip olması, aynı zamanda mevcut toplumsal ilişkiler içerisinde kadının sürekli olarak ikinci planda tutulmasına karşı duyulan bir karşı duruşun da ifadesidir. Toplumun yarısını oluşturan kadınların, toplumsal ilişkiler alanı içerisindeki yeri, her ne kadar ikincil tutuluyorsa da, hemen her zaman onların belirledikleri ya da belirleyici olabilecekleri bir süreç mevcut olmuştur. Devrimci mücadeledenin, aynı zamanda, kadınların toplumsal ilişkiler alanındaki ikincil tutulmasına karşı bir başkaldırıyı ifade etmesi, her zaman kadın sorunlarına yaklaşımların “sol” bir görünüme sahip olmasını getirmiştir. İster sıradan bir kadın topluluğunun ilişkileri ele alın-sın, ister feminist hareketin yaklaşımları ele alınsın, görülecek ilk ortak yan, “sol” bir söyleme sahip olmalarıdır. Ancak sorunun özüne doğru inilmeye başlanıldığında, sosyalist hareketin dışındaki tüm kadın hareketlerinin “sol” söylemlerine karşı, sosyalist hareketin kadın sorununu ele almasına ve yaklaşımına karşı olduklarını görmek olanaklıdır. Bu karşı oluş, temel olarak, kadının sorunun

çözümünün devrimin gerçekleştirilmesine bağlanmasında toplandığını da söylemek pek yanlış olmayacaktır.

Kadınların gerçek kurtuluşu söz konusu olduğunda, bu gerçek kurtuluşun, sınıfların ortadan kaldırılması ile olanaklı olduğu bilimsel bir gerçektir. Ancak sınıfların ortadan kaldırılmasının gerçekliğinin uzun bir tarihsel süreci içermesi ile kadın sorunu gibi pekçok toplumsal sorunun güncelliği arasındaki farklılık, kaçınılmaz olarak, güncelin ele alınışını ve güncel olarak çözümlenmesi gerektiğini düşünme alışkanlığı yaratmıştır. Devrimin olası bir gecikmesi ile, toplumsal sorunların güncelliği arasındaki karşıtlık, aynı zamanda çeşitli kadın örgütlenmelerinin devrim mücadelesi dışında ortaya çıkmasının nedeni olmaktadır. Yakından bakıldığında görülecektir ki, devrim mücadelesinin olası gecikmesi, sadece devrime yönelik faaliyetlerin yeterince yürütülmemesinin, devrimci görevlerin yerine getirilmemesinin bir sonucudur. Çünkü emperyalizm koşullarında sistemin bütününde devrimin olabilmesi için gerekli nesnel koşullar mevcut ve olgundur. Bütün sorun, öznel koşulların yaratılması ve bu koşulların yaratılmışlığına bağlı olarak devrim için savaşa girilmesindedir. Bu nedenle de, sorunu salt kadın sorunu ile sınırlı olarak koyarsak, kadın sorunun güncelliği, kaçınılmaz olarak devrimci mücadelenin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının güncelliği ile çakıştığını görürüz.

Evrim ve devrim aşamalarının iç içe geçtiği bizim gibi ülkelerde, bu iki güncelliğin birleştirilebilmesinin olanaklı olması, kaçınılmaz olarak kadın sorunun konuluşunu devrimci mücadele ile bütünleştirmektedir. (Şüphesiz aynı durum, evrim ve devrim aşamalarının birbirinden kesin çizgilerle ayrılabilirdiği kapitalizmin iç dinamiklerle geliştiği ülkeler için söz konusu değildir. Buralarda, uzun süren evrim aşaması, aynı zamanda kadın sorunun mevcut toplumsal ilişkiler içerisinde dönüştürülmesini amaçlayan örgütlenmelerin öne çıkmasını getirmektedir. Bu da, kadınları reformist bir faaliyet içersine sokarak, sorunun devrim sorunu ile bağlarının kurulmasını engellemektedir.)

1965-80 döneminin gösterdiği en önemli gerçek, devrimci mücadelenin kadınlar arasında artan bir etkinliğe sahip olabildiği ve bu etki içerisinde kadınların çeşitli sorunlarının çözümlenebildiğidir. Devrimci mücadelenin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan geniş ilişkiler ağı, kadın sorunun en önemli yanını oluşturan ikincil tutulmuşluğun ve bunun ürünü olan aşağılanma, şiddet vb.

uygulamalarına toplumsal bir karşı çıkışın örgütlenmesini mümkün kılmaktadır. Devrim mücadelesinin geliştiği koşullarda kadınların etkin katılımı ve bu katılım çerçevesinde kendi sorunlarının etkin bir çözümünün güncelleştirilmesi, mücadelenin devrimle zafere ulaştığı koşullarda çok önemli bir olanağın ortaya çıkmasını getirebileceği açıktır.

Ancak 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte devrim mücadelesinin önemli darbeler alması, kitlesel ölçekte kayıplara uğraması, kaçınılmaz bir biçimde, kadın sorunun güncelliğini ve düzen sınırları içerisinde ele alınışını yeniden öne çıkartmıştır. 12 Eylül sonrasında ortaya çıkan bir dizi "feminist" yazının kendisi de bu öne çıkışın ifadesi olmuştur. Ancak aradan geçen zaman, ülkemizdeki "feminist" hareketin etkisizleşmesini ve giderek de toplumsal alanda önemini yitirmesini getirmiştir. Bu olgu, kendisini her zaman "sol" söylemlerle ifade edebilen kadın hareketinin devrim mücadelesinden ve onun yarattığı yeni toplumsal ilişkilerden güç aldığı gerçeği olmaktadır. Kendisini "feminist" olarak kabul eden kadınların, bu gerçeğin dışında bir hareket oluşturma girişimlerinin kısa ömürlü oluşunun nedeni de bu olmuştur.

Tarihsel olarak binlerce sefer tanıtıldığı gibi, devrim mücadelesi, ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel her alanda toplumsal eleştirinin yaygınlaşmasını getirmektedir. Böylesine bir ortamda, kadın sorunu da dahil, pekçok sorun güncelleşebilmekte ve kendisinin çözüm olanaklarını somutlaştırabilmektedir. Bu nedenle, kısa ömürlü kadın hareketlerinin yerinin uzun soluklu bir örgütlülüğe dönüştürülebilmesinin ön koşulu, devrim mücadelesinin yükseltilmesi olmaktadır. İşte bu gerçeklik de, kadınların devrim mücadelesine katılımının gerekliliğini bir kez daha ortaya koyar.

Günümüzde en önemli sorun, kitlelerin politize olduğu, devrimci kitle hareketlerinin yaygınlaştığı koşullarda, toplumsal sorunların ele alınışı ve çözümlenmesi değildir. Bu bağlamda, kadınlara yönelik şiddetten cinsel tacize, aşağılanmalarından ikinci sınıf yurttaş davranışlarına maruz kalmaları, eviğine kölece bağlanmaları gibi sorunların, devrimci kitle hareketi içerisinde çözümleri, gelecekte güncelleşebilecektir. Günümüzde temel sorun, devrim mücadelesinin içinde yer alan kadınlar ve bunların nitelikleri sorunu olmaktadır.

"Erkek egemen bakış açısı" olarak tanımlanan, özünde top-

lumsal ilişkiler alanında erkeğin belirleyiciliğini esas alan mevcut toplumsal düzenin ideolojik kavrayışı, devrim mücadelesinin içerisinde de kendisini varedebilmektedir. Erkeklerin, doğdukları andan itibaren, mevcut düzen içerisinde, kadına göre daha farklı yetiştirilmeleri, ister istemez devrimci mücadelede de kendisini ortaya çıkarmaktadır. Kadınlara, tüm yaşamları boyunca dayatılan pek çok sınırlama ve kural, aynı biçimde ve oranda erkekler için söz konusu olamamaktadır. Kadınların bireysel olarak kurabilecekleri ilişkiler, gidebilecekleri yerler, hemen hemen tümüyle belirlenmiştir. Erkekler ise, kadınlara nazaran daha "özgür" hareket edebilmektedirler. Bu da, devrimci mücadelede kadınların aynı sınırlandırılmış ilişkiler ağı içerisinde kalmalarına neden olabilmektedir. Bu öylesine bir sınırlandırılmışlıktır ki, illegal örgütsel faaliyet alanında kadınların aynı sınırlandırılmışlığı aşabilmelerini neredeyse olanaksızlaştırmaktadır.

Devrimci silahlı mücadelenin ülkemizdeki gelişimi, kadınların devrimci mücadelede etkin olmalarını getirmişse de, toplumsal ilişkiler alanındaki sınırlandırılmışlık, onların faaliyetlerini, erkek kadrolara göre ikincil hale getirebilmektedir. Bunun sonucu ise, kendi içerisinde hiçbir ayırım ve ayrımcılık taşımayan bir Marksist-Leninist örgütlenmede, kadın kadroların belirli toplantılar ve ilişkiler dışında, sürekli olarak ikincil, yardımcı unsur olarak faaliyette bulunmalarını ve o şekilde görülmelerini getirmektedir.

Devrimci mücadelenin defalarca tanıtladığı gerçek, bu mücadelenin tüm zorluklarına kadınların, erkeklere göre çok daha uzun süre karşı durabildikleri ve bu zorluklara karşı direnebildikleridir. Erkeğe bağımlı ve erkeğin sözünden dışarı çıkmayan bir eş olabilmeye göre yetiştirilmiş kadınların, bu çarpık ve aşağılayıcı toplumsal işlevlerinin getirdiği kimi özellikleri, devrimci mücadelede olumlu bir işleve dönüştürebilmektedir. Sınıfsal konumlarının eşitliği koşullarında, bir kadın devrimcinin, erkeğe göre daha kararlı, disiplinli ve özverili olabilmesi en açık olgulardandır. (Bu, aynı zamanda, devrim mücadelesinde, kadının, kendisini aşağılayan toplumsal ilişkilere karşı kendini kanıtlamasının da bir ifadesidir.)

Devrimci mücadele içerisinde kadınların gösterdiği kararlılık, disiplin ve özveri, görevlerin yerine getirilmesinde özel bir öneme sahiptir. Ancak mevcut düzenin toplumsal ilişkileri tarafından belirlenen sınırlandırılmışlıklar, kadın kadroların, yürüttükleri faa-

liyet ve üstlendikleri göreve uygun olarak gelişmelerini ve yetki sahibi olmalarını engellediği de bir gerçektir. Genel olarak erkek kadroların “yanında”, ikincil, yardımcı, “kamufle edici” unsur olarak bulunan kadın kadrolar, bu faaliyet sınırlılığı içerisinde gerekli deneyime de sahip olamamaktadırlar. Salt örgüt birimleri arasındaki haberleşmede etkin olabilen kadın kadrolar, örgütsel faaliyetin diğer alanlarına ilişkin olarak daha geniş bilgiye sahip olmalarına karşın, gerekli deneyime sahip olamamaları, kimi durumlarda çarpıklıklar yaratabilmektedir.

Devrimci mücadelede kadınların tüm kararlı, disiplinli ve özverili faaliyetlerine karşın karşılaşılabildikleri diğer bir olumsuzluk da evlilik koşullarında ortaya çıkmaktadır. Erkeğin, gerçek bir Marksist-Leninist bilince sahip olmamasıyla belirlenen bu olumsuzluk, “erkek egemen bakış açısı”nın bir türevi olarak ortaya çıkmaktadır. Evlilik ilişkisi içerisinde belirleyici olan erkek olması, kadını yeniden eski türden bir bağımlılık ilişkisi içersine sokmaktadır. Erkeğin kadını bir “mülk” olarak görmesiyle belirlenen bu bağımlılık, kadının “kötü toplumsal ilişkilerde karşılaşacağı olumsuzluklar”dan “korunması” adı altında gizlenebildiği gibi, kendilerini “koruyamayacakları” şeklinde fiziki eşitsizliğin öne çıkartılmasıyla da gizlenebilmektedir.

Oysa ki, tüm toplumsal ilişkiler alanında olduğu gibi, devrimci mücadelede de, kadınların, en olumsuz koşullar altında bile, kendi kimliklerini, kendi kişiliklerini ve onurlarını koruyabildikleri ve koruma yeteneğine sahip oldukları açık bir gerçektir. Fiziki şiddete karşı, fiziki olarak karşı durabilmeleri her ne kadar olanaksız olsa da, bu şiddet karşısında -şiddet anında olmasa bile devrimci mücadelenin güvencesi altındadır. Bu durum, devrimci mücadelede, doğrudan devrimci kurallar tarafından belirlenmiş ve tanımlanmış durumdadır.

Burada, devrimci mücadele içerisinde bulunan kadınların karşılaşılabileceği olumsuzlukların bir dizinini ortaya koymak durumunda değiliz. Ancak karşılaşılabilecek tüm olumsuzlukların, mevcut toplumsal düzen tarafından belirlenmiş olduğu ve bunu aşamamış bireylerin bu mücadelede yer almalarından kaynaklandığı açıktır. Ama aynı durum erkek kadrolar için de geçerlidir. Ancak kadın kadroların bu süreçten etkilenişleri ve gördükleri olumsuzluklar, hiçbir biçimde erkek kadroların durumlarıyla kıyaslanamaz. Her koşulda, devrimci örgüt, bu gerçekliği pratikte uygulanabilir

bir çözüme kavuşturmak zorundadır. Bu zorunluluk, “korumaya muhtaç kadın” kavrayışından çok, devrimci mücadele içerisinde kendini devrimcileştirememiş erkek kadroların varlığını esas almak durumundadır. Bu nedenle, her yerde ve her koşulda, kadın kadrolara karşı gösterilen tüm davranışlar sorgulanmalı ve değerlendirilmelidir. Bu konuda hiç kimse kendisini dışta bırakması söz konusu olamaz. Liberalizmin belki de en tehlikeli sonucu, bu konuda gösterilen kayıtsızlık olarak ortaya çıkar. Her türden küçük-burjuva davranış biçiminin amansız bir düşmanı olan proleter devrimciler, kadın kadrolar konusunda, çok daha dikkatli ve yargılayıcı olmak zorundadırlar. Çünkü onlar, devrim mücadelesine etkin bir biçimde katılma kararı verdiklerinde, karşı durmak zorunda oldukları şeyler, herhangi bir erkek kadronun tasarlayamayacağı kadar çoktur. Onlar sadece mevcut düzenle bağlarını koparmakla, belli bir yaşam tarzını terk etmekle yetinmek durumunda değillerdir. Onlar için, mevcut düzene geri dönüş çok daha az olanaklıdır.(*).

Devrimci mücadele, sözcüğün gerçek anlamıyla, kadın ile erkek arasındaki eşitsizliğin ve ayrımcılığın mevcut olmadığı bir ilişki üzerinde sürdürülür. Yeni toplumsal ilişkilerin belli bir ölçekte gerçekliğine denk düşen Marksist-Leninist örgüt, kadınerkek ayrımının ortadan kaldırılmışlığı temelinde mücadelesini sürdürür. Bu mücadelede, kadroların cinsiyetleri değil, yerine getirdikleri görevler ve kadro olarak nitelikleri önemlidir. Ancak mevcut toplumsal ilişkilerin ideolojik ve pratik etkisi, hemen her zaman somutta kendini ortaya çıkarabilmektedir. Bu da, yapılması gerekenler ile yapılanlar arasında bir çelişki yaratmaktadır. Bunu ortadan kaldırmak, her devrimcinin üzerine düşen bir görevdir. Bu sınıf mücadelesidir. Bu mücadelede yer alanlar, her zaman mevcut düzene karşı tutumlarıyla belirlenirler. Öncü Savaşında savaşmak zorunda olduğumuz, karşı durmak durumunda bulunduğumuz engeller sayısızdır. Bu engellerin aşılabilmesinin tek yolu, savaşı kararlı, disiplinli ve özverili olarak sürdürmekten geçer. Kadın yoldaşların,

(*). Yanlış anlamaya yer vermemek için hemen belirtelim, mevcut düzene geri dönüş kadınlar için olanaksızdır anlamına gelmemektedir. Devrimci mücadelenin tarihinin de gösterdiği gibi, devrim mücadelesinden kopuşlar, erkek ya da kadın kadrolar açısından hiçbir farklılık göstermemektedir. Burada sözünü ettiğimiz, mevcut düzen ilişkileri alanına bir erkeğin, bir kadına göre daha kolaylıkla geçebileceğidir.

kendi varlık koşullarıyla sahip oldukları kararlılık, disiplin ve özveri, bu mücadelede başarının en önemli unsurlarından olduğu asla unutulmamalıdır. Bir savaşçı, bir örgütcü, bir yönetici ve bir kadro olarak, bir kadın yoldaşın önündeki cinsiyet ayrımcılığına dayalı engel kaldırılmadığı sürece, devrimci bir örgüt haline gelebilecek olanaksızdır. Bu nedenle, kadın yoldaşlara karşı tutumlar, çok daha özenle değerlendirilmeli, eleştirilmelidir. Bu konuda gösterilecek en küçük bir hoşgörü bile önemli olumsuzluklar yaratabileceği unutulmamalıdır. Tüm zorluklara rağmen, yönetici düzeyine gelebilmiş bir kadın kadro karşısında gösterilebilecek en küçük bir “erkek egemen bakış açısı” ürünü davranış, söz vb., sadece yöneticiye karşı yapılan bir “hata” olarak değerlendirilemez. Bu tür davranışlar, tesbit edilir edilmez, en kesin bir biçimde eleştirilmeli ve cezalandırılmalıdır. Aynı biçimde, yönetici konumundaki kadroların, kadın yoldaşlarına karşı tutumlarındaki “erkek egemen bakış açısı”nın ürünü her türlü davranış vb. şiddetli bir biçimde eleştirilmeli ve ortadan kaldırılması için kesin bir tutum sergilenmelidir.

Ancak tüm bunlar yapılırken, herhangi bir kadın kadronun, hiçbir zaafı ya da toplumsal ilişkiler alanından getirdiği eksiklikleri bulunmadığını düşünmek de yanlıştır. Bunlar, kadın-erkek ayrımı olmaksızın, devrim mücadelesinde her zaman var olan ve her zaman mücadele edilmesi gereken olgulardır. Genel olarak proletaryanın mücadelesinde ortaya çıkan küçük-burjuva zaafılar, herkes için geçerli olan bir sınıfsal tutumdur. Bunlara karşı yürütülen mücadele, proletarya ideolojisinin içersinde yer almaktadır. Bu konuda, kadın ya da erkek ayrımı yapılmaksızın kesin bir tutum takınmak, proletarya ideolojisinin kesin hegemonyası için şarttır. Bu yöndeki olumsuzlukları ya da zaafıları öne çıkartarak, kadın kadrolar karşısında gösterilmesi gereken tutumları küçümsemek büyük bir hata olacaktır. Devrimcilerin görevi, kadın-erkek ayrımının en küçük bir izinin bile olmadığı koşullarda devrim mücadelesini yürütmektir. Bu da, artan oranda profesyonel devrimcinin ortaya çıkmasını sağlamakla olanaklıdır. Zaferin tek güvencesi budur.

ÖMÜR
KARAMOLLAOĞLU

1955 yılında Malatya'nın Akçadağ ilçesinde doğdu. 1971 yılında Ankara Abidinpaşa Lisesi'nde okurken devrimci mücadeleye bir sempatizan olarak katıldı. 1974-75 döneminde SBF-BYYO'da yüksek öğrenim gençliğinin akademik-demokratik mücadelesinde aktif olarak yer aldı. 12 Mart sonrası ilk öğrenci derneklerinden olan SBF-BYYO Öğrenci Derneği'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. Aynı dönemde AST'da oyuncu olarak da çalışan Ömür yoldaş, M. Gorki'nin "Ana" ve B. Brecht'in "Carrar Ana'nın Tüfekleri" oyunlarının sergilenmesinde yer aldı. 1975 başından itibaren THKP-C/HDÖ üyesi olarak profesyonel devrimci yaşamına başladı. İlk görevi Ankara'daki legal kadroların sorumluluğunu üstlenmek oldu. Beylerderesi'nden sonra Ankara Bölge Komitesi'nde yer aldı. 1976-Haziran Kararı'ndan sonra Güney Anadolu ve Hatay bölgesinde kadroların politik eğitimleriyle görevlendirildi. Aynı yılın Aralık ayında THKP-C/HDÖ-Ankara Bölge Yöneticiliği'ne atandı. 1977 yılında THKP-C/HDÖ'nün Öncü Savaşına başlamasıyla birlikte gerçekleştirilen "26 Ocak Harekâtı"nda yönetici olarak yer aldı. 1977 Şubat'ında Genel Komite üyeliğine getirildi. Ankara ve Karadeniz Bölgelerinin Merkez Yöneticisi olarak şehir ve kır gerillasının stratejik örgütlenmesiyle görevlendirildi. "19 Şubat Harekâtı"nın düzenlenmesinde görev aldı.

"30 Mart Harekâtı"nın ilk günü olan 24 Mart 1977'de, Ankara'da bir bombanın patlaması sonucu şehit düştü.

LEYLA
DOĞAN

1963 yılında Kayseri'de doğdu. Daha henüz Ortaokul sıralarındayken devrimci mücadeleyle tanıştı. THKP-C/HDÖ sempatisini olarak örgütsel çalışmalarda kendisinden istenen her şeyi yerine getirmek için olanca gücüyle çalıştı. Örgüt saflarında ortaya çıkan II. Sağ-sapmanın yarattığı kargaşa içinde bir süre Kayseri ile sınırlı bir ilişki içinde bulundu. 1979 sonlarında bu sağcı unsurlara yönelik polis operasyonunda tutsak edildi. Ankara/Mamak cezaevinde yattı. Tutsaklığının ilk gününden itibaren örgütle bağlantı kurdu ve THKP-C/HDÖ'nün örgütsel işleyişine dahil edildi. 1981'de tutsaklığı sona erdikten sonra değişik kentlerdeki örgüt üyeleri arasında bağlantıların kurulmasında çalıştı. Her koşulda cezaevindeki tutsak yoldaşlarıyla bağlantı kurmayı başardı. Bu görevlerini 1986 yılına kadar aksatmadan sürdürdü.

İşkenceler sonucu böbreklerinde meydana gelen rahatsızlık nedeniyle, Ankara'da kaldırıldığı hastanede yapılan ameliyat sırasında narkoz komasına girerek 21 Mayıs 1986'da yaşamını yitirdi.

İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu

Friedrich Engels

(Parça)

... toplumsal düzen, işçi için aile yaşamını hemen neredeyse olanaksız hale getirir... Koca gün boyu çalışır, belki karısı ve büyük çocuğu da çalışır, her biri ayrı bir yerde, ancak akşam ve sabah birbirlerini görürler; hepsi sürekli olarak içki içme kısırlılığıyla yüzyüzedirler; bu koşullarda nasıl bir aile yaşamı olabilir? Yine de emekçi bir aileden sakınamaz, bir aile içinde yaşamak zorundadır ve sonuç, hem çocukları hem ana-babayı moral huzursuzluğa iten süregelen aile geçimsizlikleri ve ağız dalaşısıdır. Bütün ev görevlerinin, özellikle çocukların ihmal edilmesi İngiliz emekçileri arasına çok yaygındır ve toplumun varolan kurumlarınca çok güçlü biçimde teşvik edilmektedir. Bu yaban ortamında, bu ahlak bozucu etkiler altında büyüyen çocukların, efendi ve ahlaklı olmaları beklenmektedir!

Kadının çalışması kesinlikle ve zorunlu olarak aileyi çözüyor; aile temeline dayanan bugünkü toplumumuzda bu çözüme, en moral çökertici etkilerini ana-baba üzerinde olduğu kadar çocuklar üzerinde de gösteriyor. Çocuğuyla ilgilenecek, gerçekte pek az gördüğü çocuğuna hiç değilse ilk yıl alelade de olsa sevgi göste-

recek vakit bulamayan anne, gerçek anne olamaz; çocuğuna karşı kaçınılmaz biçimde bir ilgilenmezlik içine girer, ona bir yabancı gibi sevgisizce davranır. Bu tür koşullar altında büyüyen çocuklar, aile yaşamının sonraki dönemlerinde bütün bütün çökerler; kendilerini hiçbir zaman evlerinde, aile ortamında hissetmezler; çünkü, ayrı kalmaya alışmışlardır, bu nedenle de işçi sınıfında ailenin genel çöküşüne onlar da böylece katkıda bulunurlar. Buna benzer biçimde, ailenin çöküşünü ortaya çıkaran bir başka neden çocukların çalışmasıdır. Ailelerine mal olduklarından daha fazla haftalık kazanacak duruma geldikleri zaman, ana-babaya, evde kalmanın karşılığı bir miktar para ödemeye başlarlar, geri kalanını kendilerine saklarlar. Bu genelde ondört, onbeş yaşından itibaren başlar. Sözün kısası çocuklar kendilerini ailenin egemenliğinden kurtarırlar ve baba ocağına bir tür pansiyon gibi bakar olurlar; tabii işlerine geldiği zaman baba ocağı olur, işlerine gelmediği zaman pansiyon.

Birçok durumda, kadının çalışması aileyi tümünden dağıtmaz, ama tepetaklak eder. Ailenin geçimini kadın sağlar; baba evde oturur, çocuklara bakar, evi temizler, yemek pişirir... Öteki toplumsal koşulların aynı kaldığı bir durumda, aile-içi ilişkilerdeki bu ters-yüz oluşun emekçi erkeklerde yarattığı öfkeyi tahmin etmek kolaydır...

Fabrika sisteminin kaçınılmaz olarak getirdiği, kadının kocası üzerindeki egemenliği insani değilse, kocanın karısı üzerinde geçmişteki üstünlüğü de insani değildi. Eğer şimdi kadın üstünlüğünü ortak malların tümünü değilse, daha büyük bir kısmını sağladığı gerçeği üzerine oturtabilirse, bundan çıkarılabilecek zorunlu sonuç, aile üyelerinden biri, saldırgan bir biçimde daha büyük katkıda bulunmakla böbürlendiğine göre, bu mülkiyet toplumunun doğru ve ussal bir toplum olmadığı sonucudur. Bugünkü toplumumuzun ailesi böyle çözülyorsa, bu çözülyüş, ailenin temelindeki bağın, aile sevgisi değil, öyleymiş gibi görünen bir mülkiyet toplumunun eteği altında sırttan özel çıkar olduğunu gösterir. Pansiyon ücreti ödemeyen çocukların, işsiz kalan ana-babalarını desteklemeleri durumunda o çocuklar açısından aynı ilişki ortaya çıkmış olur.

Fabrika Soruşturma Komisyonu Raporunda Dr. Hawkins, bu ilişkinin yeterince yaygın olduğunu ve Manchester'da felaket halinde olduğunu belirtmektedir. Bu durumda, evin efendisi ço-

cuklardır, tıpkı, bir önceki durumda kadının oluşu gibi. Ve lord Ashley, konuşmasında bir örnek vermektedir. Bir baba, birahaneğe giden iki kızını azarlayınca, kızlar kendilerine emir verilmemesinden usandıklarını söylemişler, "Allah belanı versin, sana biz bırakıyoruz" demişlerdir. İşlerinden kazandıkları parayı kendilerine saklamak için aile evini terketmişler, ana-babalarını kendi kaderlerine bırakmışlardır.

Fabrikalarda büyüyen evlenmemiş kadınlar, evlenenlerden daha iyi durumda değildirler. Açıktır ki, dokuz yaşından itibaren fabrikada çalışmaya başlayan bir kız, ev işlerinden anlayabilecek bir durumda olamaz; bunun doğal sonucu, kadın işçiler, evi çekip çevirmede deneyimsizdirler.

F. Engels,
İngiltere'de
Emekçi Sınıfların Durumu,
Sol Yayınları, Ekim 1997, s. 207-210.